1F4 **D1**

D.El.Ed. Examination

JUNE, 2017

MODEL ANSWER AND SCHEME OF MARKING

First Year (2016 Revised Syllabus)

PROFICIENCY IN MARATHI (Part I)

Time : 11.00 to 1.00 Hrs.

Date : 5/6/2017 **(11 Pages)** **Max. Marks : 40**

1. (अ) परस्पर सहसंबंध ओळखा : 2

(1) भाषण

(2) व्यंजन

(ब) वाक्यपूर्ती करा : 3

(1) अति शहाणा त्याचा बैल रिकामा

(2) ध्वनिमय शब्दांद्वारे विचारांचे प्रकटीकरण म्हणजेच **भाषा होय.**

(3) संप्रेषणाचे दोन प्रकार **भाषिक संप्रेषण व अभाषिक संप्रेषण** हे आहेत.

(क) एका वाक्यात उत्तरे लिहा : 3

(1) भाषेचे स्पष्टीकरण करणारे शास्त्र म्हणजे व्याकरण होय.

(2) श्रवण, भाषण, वाचन व लेखन ही भाषा विकासाची कौशल्ये आहेत.

(3) नामाऐवजी वापरल्या जाणाऱ्या शब्दांना सर्वनाम असे म्हणतात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे *60* ते *80* शब्दांत लिहा : 8

(1) **विद्यार्थ्यांचा भाषणातील एकसुरीपणा घालवण्यासाठी उपाय :**

(1) विविध शैक्षणिक साधनांचा अध्यापनात वापर

(2) भाषणाचे (उत्कृष्ट) नमुने सादरीकरणे

(3) वैविध्यपूर्ण भाषण मार्गदर्शन वर्गाचे आयोजन

(4) भाषण स्पर्धाचे आयोजन

(याप्रमाणे कोणतेही **दोन** उपाय प्रत्येकी 1 गुण)

(2) **मानवी घटकांचा भाषिक अभ्यास करणाऱ्या विविध शाखा :**

(1) शरीररचना विज्ञान

(2) शरीरक्रिया विज्ञान

(3) ध्वनी विज्ञान

(4) संगीतशास्त्र

(5) मनोविज्ञान

(6) उच्चारशास्त्र

(यापैकी कोणतेही **चार** मुद्दे थोडक्यात स्पष्ट करा. प्रत्येकी ½ गुण)

(3) श्रवण क्षमता विकसित करण्याकरता उतारा

कोणताही आशयपूर्ण 10 ओळींचा उतारा अपेक्षित 2 गुण.

(4) प्रमाणभाषा व बोलीभाषा (P.P.T.) तयार करणे.

स्लाईड 1

प्रमाणभाषा –
प्रमाणभाषा – उतारा
बालकाने बालवाडीत प्रवेश
घेण्यापूर्वीच त्याला भाषा येत
असते. कुटुंब ....

स्लाईड 2

बोलीभाषा
अर्थ ....
उतारा - शंकऱ्या, अरे झोपतो
झोपायला येता काय ! ऊठ की ....

(याप्रमाणे कोणत्याही **दोन** स्लाईड अपेक्षित प्रत्येकी 1 गुण)

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी *120* ते *160* शब्दांत लिहा : 12

(1) **श्रवणाचे महत्त्व व श्रवणासंबंधीचे पाळावयाचे शिष्टाचार :**

श्रवणाचे महत्त्व :

(1) ज्ञानप्राप्ती

(2) वर्णोच्चारातील भेद लक्षात येतात.

(3) साहित्याची ओळख व आवड वाढीस लागते

(4) शब्दसंपत्तीत वाढ होते.

(5) वाचनाची आवड निर्माण होते.

(6) विविध संबोध व संकल्पना स्पष्ट होतात.

श्रवणासंबंधीचे पाळावयाचे शिष्टाचार :

(1) ताठ बसून लक्षपूर्वक ऐकणे

(2) वक्त्याचा आदर करणे

(3) योग्य तो प्रतिसाद देणे

(4) वक्त्यास (बोलणाऱ्यास) उत्तेजन देणे

(5) प्रमुख मुद्द्यांची नोंद करून घेणे

(6) अनावश्यक हालचाली टाळणे.

(महत्त्व 1½ गुण, शिष्टाचार 1½ गुण)

(2) व्याकरणाचे नियम विद्यार्थ्यांना पटवून देण्याकरता तीन तक्ते :

(1) शुद्धलेखन करणे

तक्ता 1	
अशुद्ध लेखन	**शुद्ध लेखन**
(1) झाडा फूल उमलला	(1) झाडावर फूल उमलले
(2) आई बाबा गावाला गेला	(2) आईबाबा गावाला गेले
(3) मोहन चित्र पाहिले	(3) मोहनने चित्र पाहिले

(2) योग्य वाक्यरचना करणे :

तक्ता 2	
अयोग्य वाक्यरचना	**योग्य वाक्यरचना**
(1) फूल झाडावर उमलले	(1) झाडावर फूल उमलले
(2) आई बाबा गेला गावाला	(2) आईबाबा गावाला गेले
(3) अभ्यास केलो मी	(3) मी अभ्यास केला

(3) विरामचिन्हांचा वापर करणे :

तक्ता 3	
विरामचिन्हांचा वापर न करता	विरामचिन्हांचा वापर करून
(1) अय्या राजाराणीचे का मी राणी होणार	(1) अय्या! राजाराणीचे का ? मी राणी होणार

(याप्रमाणे व्याकरणाच्या कोणत्याही नियमांवर आधारित **तीन** तक्ते प्रत्येकी 1 गुण)

किंवा

संप्रेषण म्हणजे काय ? संप्रेषण प्रक्रिया यशस्वी होण्याकरता उपक्रम :

संप्रेषण – भाषेच्या माध्यमातून किंवा संकेतचिन्हांद्वारे होणाऱ्या वैचारिक व भावनिक देवाणघेवाणीस संप्रेषण म्हणतात.

उपक्रम :

(1) चर्चा

(2) वादविवाद

(3) संवाद

(4) कथाकथन

(व्याख्या 1 गुण, उपक्रम कोणतेही **चार** प्रत्येकी ½ गुण)

(3) मराठी भाषेचे स्वरूप :

अर्थ: व्याख्या-बोलण्याची पद्धत म्हणजे भाषा स्वरूप :

(1) वर्णाक्षरे - अ, आ, क ....

(2) शब्द : कोमल, मोहक

(3) वाक्य : विशाल हुशार आहे

(4) द्विस्तरीय रचना : अ, क, न हे मूलध्वनी क + आ + न = कान,

न + आ + क + आ = नाका

(5) निर्मितीशीलता : नवे वाक्य नवी रचना नवे भाषिक प्रयोग इत्यादी

(याप्रमाणे प्रत्येक मुद्दा उदाहरणासह थोडक्यात स्पष्ट एकूण 3 गुण)

(4) कविता गायनातून श्रवण कौशल्य विकास साधण्याकरता उपक्रम :

(1) बडबडगीत गायन

(2) अभिनयगीत गायन व सादरीकरण

(3) कविता वाचन, गायन व सादरीकरण

(4) समूहगीत सादरीकरण

(5) पोवाडा, देशभक्ती गीत गायन

(याप्रमाणे कोणतेही सहा उपक्रम प्रत्येकी ½ गुण)

किंवा

भाषण कौशल्याच्या विकास करण्यासाठी अनौपचारिक संभाषणाचा नमुना डॉक्टर आणि रुग्ण.

डॉक्टर : या बसा ! काय होतय आपल्याला

रुग्ण : ताप, थंडी आणि डोके ही फार दुखतय

डॉक्टर : तुम्हाला किती दिवसापासून ताप येतोय ?

(याप्रमाणे संभाषण लेखनास 3 गुण)

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी *200* ते *250* शब्दांत लिहा : 12

(1) शब्दांच्या जाती व अविकारी जाती.

शब्दांच्या जाती आठ आहेत.

अविकारी जाती :

(1) क्रियाविशेषण अव्यय

(2) शब्दयोगी अव्यय

(3) उभयान्वयी अव्यय

(4) केवलप्रयोगी अव्यय

(शब्दांच्या जातींची संख्या व अविकारी जातींचे उदाहरणासह स्पष्टीकरण अपेक्षित एकूण 4 गुण)

(2) शब्दसंपत्तीवर प्रभुत्व संपादन करण्यासाठी समानार्थी व विरुद्धार्थी शब्दांची यादी :

समानार्थी शब्द	विरुद्धार्थी शब्द :
(1) झाड - तरु, वृक्ष	(1) अमृत × विष
(2) घर-सदन, भवन	(2) दीर्घ × ऱ्हस्व

(याप्रमाणे प्रत्येकी 20-20 शब्द अपेक्षित प्रत्येकी 2 गुण)

(3) वर्ण म्हणजे काय ? त्याचे प्रकार व त्यांची उच्चारस्थाने :

वर्ण : मूलभूत भाषिक ध्वनीला वर्ण म्हणतात

प्रकार :

(1) स्वर

(2) स्वरादी

(3) व्यंजन

वर्णांची उच्चारस्थाने :

(1) कंठ्य

(2) तालव्य

(3) दंततालव्य

(4) मूर्धन्य

(5) दंत्य

(6) ओष्ठ्य

(7) अनुनासिक

(8) कंठ तालव्य

(9) कंठौष्ठ्य

(10) दंतौष्ठ्य

(याप्रमाणे व्याख्या व प्रकार प्रत्येकी 1 गुण उच्चारस्थाने स्पष्टीकरणासह अपेक्षित 2 गुण)

किंवा

शिक्षकाच्या दृष्टीने भाषणाचे महत्त्व :

(1) विचारांच्या अभिव्यक्तीचे प्रमुख माध्यम

(2) आत्मप्रकटीकरण

(3) प्रचार करण्याकरता

(4) संदेश पोहचवणे

(5) संस्कार करणे

(6) मूल्य-निर्मिती करता

(7) सामाजिक, सांस्कृतिक परंपरेचे संवर्धन करण्याकरता

(याप्रमाणे कोणतेही **आठ** मुद्दे स्पष्टीकरणासह अपेक्षित प्रत्येकी ½ गुण)